

રામકૃષ્ણ પરમહંસદેવના વચનોમૃત

પ્રથમ પુસ્તક.

- શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસદેવના
ઉપદેશામૃત

૧૧૫૫૦

પ્રકાશક,

શ્રી રામકૃષ્ણ સેવા સમિતિ, ગોધરા
મુદ્રય.

૦૦૦]

અક્ષા-અક્ષિ

[સંવત ૧૯૮૦.

શ્રી રામકૃષ્ણ સેવા સમિતિ

વિદ્યાપીઠ

સેવા સમિતિ

૧. આ સમિતિ ભારત પરમદસ બ્રહ્મચારીઓના વિદ્યાર્થીઓની સેવા કરવા માટે સ્થાપવામાં આવી છે.
૨. દરિદ્ર દુઃખી નારાયણોની અન્ન, વસ્ત્ર, વિદ્યા, શૌચ, આશ્રય વગેરે દ્વારા સેવા કરવી.
૩. ધાર્મિક પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરી અથવા ખરીદી. સંસ્કૃતિ ક્રિયાને કે વિના મંડિત કરીને લોકોને આપવા.
૪. સમાજમાં પ્રત્યેક કોમ વચ્ચે એકબીજા વચ્ચે અને તેઓ જાનના લાભ મેળે.

નિયમો.

૧. રામકૃષ્ણ પરમદસદેવના મુદરચિત્રમાં કે લાગી બહુ સભા સદ થઈ શકશે.
૨. પરમદસ દેવના ધાર્મિક સિદ્ધાંતોને માનનાર કોઈ પણ મુદરચિત્ર વાર્ષિક ચાર આના આપી સભાસદ થઈ શકશે.
૩. જે કોઈ દર વરસે રૂપિયા પાંચ આપશે તે સદાચક્ર થઈ શકશે.
૪. મંડળના દરેક સભાસદે એક મોડું મંડળ કહેવાશે અને તે કામ ચલાવવા હા. વા. મં. નીમશે.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમદસદેવ
જયંતિ,

કામળ, સુદ, ૨, ૧૮૦.

લીંખાનાઈ પુ. વ્યાસ.

મંચી રા. સે. સમિતિ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૫૫૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ઉપદેશામૃત .

વિષય ડૅર.

પરમહંસ દેવનાવચર્ચા

વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

સંપાદક.

સુકુમારી કૌંપીરાઈટ-સંગ્રહકારક.

ડૉ. લીલાલ રામચંદ્ર મહેતા.

બીખાલાલ પુરુષોત્તમ વ્યાસ

પ્રકાશક: ભા. ૧૯૪૪

મંત્રી—રમકૃષ્ણ

સેવા સમિતિ-ગોધરા

૧. એક ધનાઢય સર્જન તરફથી લકતોને ભેટ-

— કાર્યવાહક મંડળ: —

પ્રમુખ.

૧. શ. નટવરલાલ દામોદરદાસ પરીખ.

એમ. એ, એલ, એલ. બી. બી. કે.મ.

મંત્રી.

૨. શ. બીખાલાલ પુરુષોત્તમ વ્યાસ.

સંપાદક-ગાળક.

સહાયક.

૩. શ. અંબાલાલ નાથાભાઈ પટેલ.

૪. શ. મગનલાલ નામરદાસ શાહ.

૫. શ. મણિલાલ જમજીવનદાસ દેસાઈ

ભગવાન રામકૃષ્ણ પરમહંસદેવના

ઉપદેશામૃત.

— ૧૭૭ —

૧. રાત્રિને સમયે આકાશમાં અસંખ્ય તારા જોવામાં આવે છે પરંતુ સૂર્યોદય થયા પછી તે જોવામાં આવતા નથી તેથી દિવસે આકાશમાં તારા નથી એમ કહી શકાય નહિં તેજ પ્રમાણે અજ્ઞાન અવસ્થામાં મનુષ્ય હૃદય દર્શન કરી શકતો નથી તેથી હૃદય છેજ નહિં એમ કહી શકાય નહિં.

૨. જેમ જળને કોઈ તારિ, કોઈ પાણી, કોઈ વેાટર અને કોઈ એકવા કહે છે તેજ પ્રમાણે એક સચ્ચિદાનંદ [હૃદય] ને બિન્નબિન્ન દેશમાં કોઈ અક્ષા, કોઈ દગિ, કોઈ ગાંઠ અને કોઈ બ્રહ્મ [હૃદય] કહે છે.

૩. લોક એક વખત પારમમણીના રૂપમાં કરી સોનું બને છે, પછી તેને કાદવમાં મૂકે, કે ગમે તો બીજા કોઈ મલિન સ્થાનમાં

રાખો, પણ તે મોનું તે સોનું રહેશે. તે પુનઃ કદી પણ લોહ થઈજ નહિ. જેણે ઇશ્વર પ્રાપ્ત કર્યા છે તેની અવસ્થા એવીજ છે. જેને ઇશ્વરનાં દર્શન થયાં છે, તે સંસારમાં રહ્યો કે પછી વનમાં રહ્યો. તેના મન પર સંસારની મોહમાયાનો રંગ કદીપણ લાગશે નહિ.

૪. પરિપક્વ થતાંજ કેવી અવસ્થા થાય છે ? જેમ બટાકા, રિંગણાં, દુધી વગેરે ચૂલા ઉપર રંધાતાં (પરિપક્વ થતાં) નરમ થઈ જાય છે તેજ પ્રમાણે જ્ઞાનથી પરિપક્વ થયેલો મનુષ્ય પણ નમ્ર થઈ જાય છે. તેના અલંકાર આદિ પૂર્વ દોષ દુર થાય છે.

૫. દાદર, નિસરણી, દોરડાં, પાંસ વગેરે નાના પ્રકારના કપાય વડે જેમ ઘરના માળ ઉપર ચઢી શકાય છે તેજ પ્રમાણે ઇશ્વરની પાસે પહોંચવા માટે પણ અનેક સાધન-મજન રૂપી કાયાઓ યોગ્ય છે. તેમાં પ્રત્યેક ધર્મ-પંથ-પણ-ઇશ્વર-સન્મુખ પહોંચવાનો એક એક કપાય જોવામાં આવે છે. તેથીજ પ્રત્યેક ધર્મ-પંથો સારા છે. કોઈ ધર્મ પંથની નિંદા કરવી નહિ.

૬. માતા જેમ પોતાનાં બાળકોમાંથી કોઈને રમકડું, કોઈને ખાવાનું અને કોઈને કાંઈ રમતમાં રાખી તે નિશ્ચિત જીવે પોતાનું શુદ્ધકાર્ય કરે છે, પણ એમાંથી કોઈ છોકરું રમકડું ફેંકી દઈ “મા, મા,” કહી રડી ઉઠે છે તેનેજ માતા ખોળામાં લઈ સ્તનપાન કરાવી રડતું છાનું રાખે છે. તેજ પ્રમાણે હે મનુષ્ય ! તું પણ માયાવી જગતની કાલુ-બંગુર વસ્તુઓના મોહમાં ભૂલાવામાં પડ્યો છે. એ અધું ત્યાગ કરી તું ત્યારે ઇશ્વર-દર્શન માટે અકુપાત કરશે તેજ સમયે તે ઇશ્વર આવી તને ખોળામાં (શરણમાં) લેશે.

૭. ઇશ્વર-ન્યાયે સર્વત્ર વિદ્યમાન છે; અણુઅણુમાં વ્યાપી રહ્યા છે, ત્યારે તેને આપણે જોઈ શકતા નથી તેનું કારણ શું ? ઉત્તર એ છે કે, “ ભાઈ, પાંદડાં વડે ઢાંચલા તળાવની સ્થામે ઉભા રહી તમે પ્રશ્ન કરો છો, કે “ તળાવમાં જળ નથી ” જો જળનાં દર્શન કરવાની ઇચ્છા થાય તો તેની ઉપરનાં પાંદડાં ખસેડો. માયા વડે નેત્ર ઉપર પણ બંધાયા છે તે નેત્રવડે જોઈને કહો છો કે ઇશ્વરને અમે દેખી શકતા નથી, પણ ભાઈ ! ઇશ્વરનાં દર્શન કરવાની ઇચ્છાજ હોય તો મોહ-મમતાથી માયાને દુર ખસેડી મૂકો.

૮. મિથ્યા તર્ક કરવો નહિ; તમે જેમ તમારા ધર્મ-વિશ્વાસ ઉપર દ્રઢ છો તેજ પ્રમાણે બીજાઓને પણ તેમના ધર્મ વિશ્વાસ ઉપર દ્રઢ રહવા દો. મિથ્યા તર્ક કરી કોઈને પણ તમે તેની જીલ સમજવી શકશો નહિ. ઇશ્વર કૃપા થતાંજ સર્વ મનુષ્યો પોત પોતાની જીલ પોતાની મેળેજ સમજી શકશે.

૯. દગ્ગર વર્ણના અધારા ઘરમાં મંમાલ બાળતાં તુરનજ પ્રકાશ થાય છે તેજ પ્રમાણે દગ્ગર જન્મનાં પાપ હોય તો પણ તેની (ઇશ્વરની) કૃપાદ્રષ્ટિ થતાં તે તુર્તજ દુર થાય છે.

૧૦. જો કોઈજી મનુષ્યને ઇશ્વર સાધનની તીવ્ર ઇચ્છા થશે તો તેજ (ઇશ્વર) તેને સહચર મેળવી આપશે મનુષ્યને તીવ્ર ઇચ્છા થવી જોઈએ.

૧૧. ઇશ્વરની ઉપાસના કરતી વખત જો કોઈ મનુષ્ય મરકરી કરે, ધર્મ અને ધાર્મિકની નિન્દા કરે તો સાધનસમયે સાધકે તેનાથી દુર રહેવું.

૧૨. વાદળાં વડે જેમ સૂર્ય ઢંકાઈ જાય છે તેજ પ્રમાણે માયા વડે ઇશ્વર ઢંકાઈ રહ્યા છે. વાદળું દુર થતાં જેમ સૂર્યનાં દર્શન થાય છે તેજ પ્રમાણે માયા દુર થતાં ઇશ્વરના દર્શન થશે.

૧૩. પ્રશ્ન: જીવાત્મા અને પરમાત્મામાં ભેદ શો છે ?

ઉત્તર: જેમ પ્રવાહી જલમાં એક લાકડી અથવા કાચનો કટકો આડો ધરવાથી એ ભાગ દેખાય છે તેજ પ્રમાણે અખણ પરમાત્મા માયાથી ક્રિપાધિ હારા જીવાત્મા રૂપે જણાય છે.

૧૪. રેશ્વેનું એન્જન પોતે ચાલ્યું જાય છે અને પોતાની સાથેના ફેટલાંએ માલ ભરેલાં ગાડાં એ ચી લઈ જાય છે તેજ પ્રમાણે અવતારી મદાપુરૂષો (સત્યનિધ સદ્ગુરુ) પણ પાપથી ભરેલા સસારી જીવોનાં પાપ દુર કરી ઇશ્વર-સન્મુખ લઈ જાય છે. માટેજ કહેવું પડે છે કે: ‘ પ્રત્યેક મનુષ્યે કામિની કાંચન ત્યાગી-વિરાગી સદ્ગુરુ શોધી તેમનું શરણ ગ્રહણ કરવું જોઈએ સદ્ગુરુ વડેજ ભયંકર સંસાર સાગર તરી શકાશે.

૧૫. એક યગનું ધીમે ધીમે એક માઠલું પકડવા જતું હતું. પાછળ એક શિકારી તેનો શિકાર કરવા તાકી રહ્યો હતો. પરંતુ યગનું તે જલજીવા છતાં પણ તે તરફ નજર ફેરવતું નહિ. હતાતથ ભગવાને પેલા યગલાને જોઈ નમસ્કાર કરી કહ્યું: “ ધન્ય છે તને ! હું જે સમયે ઇશ્વરના ધ્યાનમાં બેસીશ તે સમયે તારી પે? પાછળ ફરીને ન્દેશ નહિ.

૧૬. એક સમડીના ન્હોમા હાડકું જોઈ તેની પાછળ ફેટલીએ સમડી અને કામડાઓ વિટગાઇ તેને ચાંચો મારી હાડકું પડાવી લેવા યત્ન કરવા લાગ્યા. અ તે સમડીએ કંટાળી હાડકું ફેંટી દીધું ત્યારેજ બધી સમડી અને કામડા તે હાડકું તમ્બ આપ્યા ગયા. દનાત્રય ભગ-પાને સમડીને પ્રણામ કરીને કહ્યું “ ધન્ય છે ત્હને ! હું પણ હવે સમજાયો છું કે સસારનો બાર ફેંટી દેવાથીજ મનુષ્યને સત્યની શાંતિ મળે છે. તેમ ન થય તો મલવિપદ આવી પડે છે. પ્રથમ ત્હને બહુ વિપદ પડી. પછી ત્હેં તે પીડા પતાવી સસારનો બાર પણ એવાજ પીડારૂપ છે.

૧૭. પ્રશ્ન: “ ભક્ત લોકો મગત્તાનં માટે સર્વચર્યા ત્યાગ કરે છે તેનું કારણ શું ? ”

ઉત્તર: “ જનંગીકે એક વખત દીપકનો પ્રકાશ જૂલે છે પછી તે અધકારમાં જતું નથી. ગોળ ઉપર બેઠેલી કીડીનો પ્રભુ જાય છે પરંતુ તે સાંથી પાછી દહતી નથી. ભક્તજનો પણ એ પ્રમાણે ભગ-વાનને માટે પ્રાણ આપે છે. તેઓ કોઇ અન્ય વસ્તુને ચ્હતાજ નથી. જેને જેનો સ્વાદ લાગે છે તે તેને પ્રાણ જતા સુધી ત્યજતા નથી. ભક્તોને ઇશ્વરનો સ્વાદ લાગી ગયો હોય છે.

૧૮. સાધુ હોય છે તેજ સાધુને ઓળખી શકે છે. જેમ સૂત-રનો વેપારી સૂતને જોતાંજ તે કયા નંબરનું છે તે તુર્તજ કહી દે છે.

૧૯. અન્યને મારવા માટે હાલ તરવારની આવશ્યકતા જણાય છે પણ પોતાને મારવા માટે સામાન્ય (હનુમતી) એ નરેગી અસ-જે. જનમમાજને ઉપદેશ આપવા માટે અનેક શાસ્ત્ર કહી મંબળાવવાની

અવરૂપકતા હોય છે પરંતુ પોતાને ધર્મ-પ્રાપ્તિ કરવ હોય તો માત્ર એકજ ધર્મ-વાક્ય ઉપર વિશ્વસ રાખવાથી તેમ થઈ શકે છે.

૨૦ જે પવિત્ર થવાની ઇચ્છા હોય તો હશ્વર ઉપર વિશ્વાસ રાખો, અને તેનાં દર્શન કરવાની સાધના કર્યો જાઓ. જેણે દર્શનના દર્શન કર્યા એવા સદગુરુને પ્રાપ્ત કરો. મિથ્યા નહીં કે વાદવિવાદમાં વખત ગુમાવશો નહિ. તેમ થવાથી કલકું ક્ષુદ્ર મન મલિન થઈ જશે.

૨૧. જેઓ જ્ઞાનાભિમાની છે તેઓ માત્ર શાસ્ત્રીય મીમાન્સા અને નર્ક-યુક્તિમાંજ ગુથાયલા રહે છે, પણ બુદ્ધિમાન મનુષ્યો તો ઋદ્ધિશ્વર સાથે સંબંધ જોડી પરમાનંદ ભોગવે છે.

૨૨. સંસારમાં રહીને જેઓ હશ્વરની સાધના કરી શકે છે તેઓજ સાચા વીર માધક છે. મોહમાયામાં ફસાઈ પડનારા સાધકો દોંગી છે !

૨૩. જેમ કેટલાક બકતો બે હાથમાં બે મંજરા લઈ વગાડતા વગાડતા મુખેથી બજન કરી શકે છે તેજ પ્રમાણે હું સંસારી જીવ તમે પણ હાથ વડે સંસારમાં અનેક કામ ભડે કરો પણ મુખેથી તો મર્વદા હશ્વરનું નામ રમરણ કરતા રહો.

૨૪. વિવેક, વૈરાગ્ય ધારણ કર્યા મિવાય શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરેલો મિથ્યા છે, વિવેક-વૈરાગ્ય ધારણ કર્યા મિવાય હશ્વર પ્રાપ્ત થતા નથી. (સત્યાસત્યતા વિચાર તથા દેહથી આત્માને પૃથક જાણવાની સત્તા અને પ્રકૃતિ પૂરવાના ભેદ જ્ઞાનને વિવેક અને વિશ્વ-નૃબળ અથવા શમિતી કાંચનના ત્યાગને વૈરાગ્ય કહે છે.)

૨૫. મનને એકાગ્ર કરવા માટે ધ્યાન ધરના એસના પહેલાં હાથ વડે તાલીયો વગાડી “ જય હરિ, જય હરિ ” શબ્દોચ્ચાર કરવો. વૃક્ષ નીચે ઉભા રહી હાથ-તાળી વગાડવાથી વૃક્ષપર ખેડેલાં પક્ષીઓ ઉડી જાય છે તેજ પ્રમાણે “ જય હરિ ” ઉચ્ચાર કરવાથી નહારા વિચરે મનમાંથી ઉડી જાય છે.

૨૬. પ્રશ્ન: “ ઉપાસના કેટલા સમય પર્યાંત કરવી.”

ઉત્તર: “ હૃદયરત્નું નામ સ્મરણ કરતાં કરતાં નેત્રમાંથી અનુપાત થાય ત્યાં સુધી હૃદયર ઉપરનો અત્યંત પ્રેમ ભક્તના નેત્રમાં આંસુ લાગે છે: ”

૨૭. જો જાની થવાની ઇચ્છા હોય તો “ આગળ વધો.” સાધન કરતાં કરના અદ્ય સિદ્ધિ વગેરે રાગના ભૂલાવામાં પડેલા નહિ! અંતે હૃદયરૂપી અનુલ્ય ધન પ્રાપ્ત કરી સાચા શ્રીમંત બનશો.

૨૮. સાધુની સર્વદા સંગતિ રાખી સત્સંગ કરો. નિત્ય સત્સંગ કરો.

૨૯. પ્રશ્ન: “ પુરતકોનો અભ્યાસ કયાંથી ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે કે ? ”

ઉત્તર: “ પચાંગમાં વિસ વસા જળ લખેલું હોય છે પરંતુ પચાંગને નિચોવતાં તેમાંથી એક ટીપું પણ જળ પડતું નથી તેમ પુરતકોમાં અનેક ધર્મ-કથાઓ લખેલી હોય છે, માત્ર તેના અભ્યાસથી જ ધર્મ પ્રાપ્ત થતો નથી. હૃદયર-પ્રાપ્તી માટે સાધન કરવું જોઈએ.

૩૦. મનુષ્યનું મન, હોમકાચંત્રની માછલી પેડે દર્શેશાં હૃદય

સન્મુખ રહેવા પામે તો તેને કોઈ પ્રકારનો ભય રહેતો નથી. હે મનુષ્ય ! તું જે કોઈ કામ કરે તે વખતે એટલોજ વિચાર કરજે કે : “ આ કામ કયવાથી ઇશ્વર-પ્રસન્ન થશે કે નહિ. ”

૩૧. જે વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની હચ્છા થાય તે માટે યોગ્ય પ્રકારે સાધના કરો. સાધના ક્યાં સિવાય ઇચ્છિત વસ્તુ શી રીતે પ્રાપ્ત થશે ? ઇશ્વર દર્શન કરવા ચ્હાના હો તો તે માટેના યોગ્ય માર્ગ ચલણ કરો. તોજ ઇશ્વર-દર્શન થશે.

૩૨. પ્રશ્ન : “ મુક્તિ ક્યારે થશે ? ”

ઉત્તર : “ અહં, મમત્વ જશે ત્યારે-હું ” અને “ મ્હાઈ ” એ ભાવના નષ્ટ થવી જોઈએ ”

૩૩. સચ્ચિદાનંદરૂપી સાગરમાં ડૂબકી મારો. કદાચ તમે કહેશો કે : “ એ પ્રમાણે ડૂબકી મારતાં કામ, ક્રોધરૂપી મગરો પકડી લેશે તો ? ” તેનો ઉત્તર એ છે કે : “ શરીરે વિવેક, વૈરાગ્યરૂપી ઔષધ ચોપડીને ડૂબકી મારો. ”

૩૪. પ્રશ્ન “ કોઈ પ્રસંગે મનમાં કિત્તમ વિચારો આવે છે પણ ચિર સ્થાયી રહેતા નથી તેનું કારણ શું ? ”

ઉત્તર : “ ઢંકાયેલો અગ્નિ ઓલવાઈ જાય છે માટે તેને હંમેશાં ધ્રુંગી ધ્રુંગીને જાગ્રત રાખવો જોઈએ. તેજ પ્રમાણે કિત્તમ વિચારો સર્વદા ટકાવી રાખવા ઇશ્વર-સાધનની આવશ્યકતા છે. ”

૩૫. પ્રશ્ન : “ હૃદયનું કેવી અવસ્થા થતાં ઇશ્વર-દર્શન થાય ? ”

કેતર: “ હૃદય તદ્દન પવિત્ર, નિષ્કામ અને સ્થિર થતાં જ ઇશ્વર દર્શન થાય છે. ”

૩૬. ઉપદેશકો તો અનેક જોવામાં આવે છે. પણ ઉપદેશ-પાત્રન કરે એવા શ્રોતાઓ ઘણા ઓછા છે. (ઉપદેશકો પોતે જ પોતાના ઉપદેશ પ્રમાણે વર્તતા નથી તેથી શ્રોતાઓનો પર તેના ઉપ-દેશની છાપ પડતી નથી !)

૩૭. કરોળીઓ જેમ પોતાના ઘરમાં (જાગમાં) પોતેજ સપડાય છે તેજ પ્રમાણે સમારી જીવો પોતાની કર્મ-જાગમાં પોતેજ સપડાય છે. વિવેક વેરાગ્ય થતાંજ સંસારી ગદ્દ જીવ કર્મ-જાગ તોડી નાંખે છે. પછી તેને બંધન રહેતું નથી.

૩૮. લીલા લોકડાને ચૂલા ઉપર મૂકતા તાપ લાગવાથી લોક-ડામાંનું જળ સૂકાઈ જઈ તે બળવા માડે છે તેજ પ્રમાણે સાધુ-સંગ થતાં મંસારી જીવોના હૃદયમાંથી કામિની-કંચનરૂપ જળ સૂકાઈ જઈ વિવેકરૂપ અગ્નિ પ્રગ્વલિત થઈ ઉઠે છે.

૩૯ મન કુપ્રવૃત્તિમાં પ્રવેશે છે ત્યારે જાણે કૃતરાઓ લાડકાંની વખારમાં પ્રવેશ કર્યો.

૪૦. આત્મી ઉપર ધુળ પડવાથી જેમ તેમાં મુખ જોઈ શકાતું નથી. તેજ પ્રમાણે હૃદયમાં મલિનતા હોય તો તેમાં ઇશ્વરની મુર્તિ હૃદય પામતી નથી. હૃદય નિર્મળ થતાંજ ઇશ્વર દર્શન થાય છે.

૪૧. નકારાં માણસોનું મન કૃતરાની પૂંછડી જેવું છે. કૃતરાની પૂંછડી ગમે તેટલી ખેંચી રાખો તોપણ તે સીધી થશે નહિ. તેજ પ્રમાણે નકારાં માણસોનું મન ક્રોધપણુ યત્ને બદલી શકાશે નહિં.

૮૭. પ્રશ્ન. “ હાશ્વર્યદર્શન માટે કયા માર્ગ પ્રાપ્ત કરવો અવશ્યક છે ? ”

ઉત્તર: “ અર્થ જ્ઞાપિયંતો સનાતન માર્ગ અવરકર છે. ”

૪૨. જે વૃક્ષ ઉપર ફળ આવે છે તે નીચું નથી જાય છે. મોટા થવાની હઠ્ઠા હોય તો પ્રથમ ન્દાના થાઓ.

૪૩. પ્રતિમા-સાહાર મૂર્તિઓ-મા હાશ્વર્યની ભાવના રાખવામા આવે તોજ હાશ્વર્ય પ્રાપ્ત થશે. તેને કાષ્ટ, પાપાણુ માટી વગેરે જાણવાથી કંઈ પણ ફળ મળશે નહિ.

૪૪. ભગવાન, ભક્ત અને ભાગવત, એ ત્રણે એક ૩૫ જ છે.

૪૫. પ્રશ્ન. “ પ્રેમમકિતનું સ્વરૂપ શું ? ”

ઉત્તર: “ પ્રેમમકિત કરનાર સાધક, હાશ્વર્યને પોતાના પ્રિય-આત્મીય જેવા જાણે છે. જેમ ગોપીઓ શ્રીકૃષ્ણને ગોપીનાથ કહેતી. જગન્નાથ કહેતી ન હતી.

૪૬. માયા અને સ્ત્રી, એ સર્વેનો આધાર કરી જાય છે.

૪૭. રાજાનો સાક્ષાત્કાર કરવા જતાં સિપાહી, કારકુન, વગેરેની અનેક ખુશામદ કરવી પડે છે તેજ પ્રમાણે હાશ્વર્યનો સાક્ષાત્કાર કરવા જતાં નાના પ્રકારનાં સાધન-મજન અને સાધુ સંગતિ કરવી જોઈએ.

૪૮. જે ઘરમા હરિ-નામ સ્મરણ થાય છે તે ઘરમાં કલિનો પ્રવેશ થતો નથી.

૪૯. જ્ઞાન, ભય અને નિરંકાર, એ ત્રણ મનમા રહેતાં

ન જોઈએ, અર્થાત એ ત્રણ નહીં ચાલે ત્યાં સુધી ઇશ્વર પ્રાપ્ત થતા નથી.

૫૧. જીવતાં મરી જાય તેજ ખરું મનુષ્ય. અર્થાત જેની વાસનાઓ મરી ગઈ છે તેજ ઇશ્વર-દર્શન કરી શકશે.

૫૨. દુર્લભ્ય માનવજન્મ પ્રાપ્ત કરી જે મનુષ્ય ઇશ્વર પ્રાપ્ત કરવા યત્ન કરતો નથી તેનો જન્મ વૃથા સમજવો.

૫૩. પોતાનું સંતાન ખોરાક જતાં, મનુષ્યો અન્ન જળની આધાર લે છે, અશ્રુપાત કરે છે પણ ઇશ્વર પ્રાપ્ત થતા નથી તે માટે કેટલાંએ અન્ન જળની આધાર લીધી અને કેટલાંએ અશ્રુપાત કર્યો છે વાં ?

૫૪. જેની ભાવના તેવી સિદ્ધિ, એ વચન કંપર દૃઢ વિશ્વાસ રાખજો.

૫૫. જેટલા ધર્મ-સમ્પ્રદાય તેટલા ઇશ્વર-પ્રાપ્તિના માર્ગે જાયવા. પોતાના ધર્મ કંપર અહીં રાખવી પણ ખીન્ન ધર્મ પ્રત્યે દ્રવ્ય દિવા નિંદા કરવી નહિ.

૫૬. ગુણવાન મનુષ્યો નમ્ર હોય છે પરંતુ ક્ષીનગુણિનાં મનુષ્યો અહંકારને વશ થઈ પોતાનેજ સર્વથી એક માને છે.

૫૭. અહંકાર કરવો અર્થ છે, ધન, માન, જીવન, યૌવન વગેરે કેમ પણ વસ્તુ ચિરકાલ ટકી શકશે નહિ. તમે ગમે તેટલા મહેતા શ્રીમંત કે હોદ્દાર હો, પરંતુ તે અધુ અર દિવસની આંદની જેવું છે.

૫૮. જેઓ દ્રવ્યનો સહક્રયોગ કરી જાયતા નથી તેઓ મનુષ્યજ નથી. આકૃતિ મનુષ્યની પણ અવદારમાં તેઓ પરિવર્તન છે.

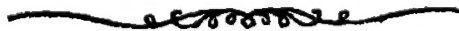
પદ જે સદ્ગુરુ પ્રાપ્ત કરી શકશે તો ત્રણ વખત પ્રાર્થના કરતાંજ તમારો અલંકાર દૂર થઇ જશે.

૧૦. પૂર્વ દિશામાં જેમ જેમ ગમન કરશે તેમ તેમ પશ્ચિમ દિશા દુર જશે. ધર્મ માર્ગમાં આગળ વધશે તેમ તેમ સંસારની માયા દુર થઇ જશે.

૧૧. લોદની તરવારને પારસમણિનો સ્પર્શ થતાં જ તે સોનાની તરવાર થઇ જાય છે, તેની આકૃતિ તો પ્રથમના જેવીજ રહે છે છતાં તેના વડે હિંસા કાર્ય થતું નથી. તેના વડે કોઇનું શરીર કપાતુ નથી. તેજ પ્રમાણે ઇશ્વરનાં દર્શન કર્યા પછી બકાની આકૃતિમાં ફેરફાર થતો નથી. પણ તેની પ્રકૃતિ (સ્વભાવ) બદલાઇ જાય છે તેના દ્વારા કોઇ અન્યાયી કાર્ય થતું નથી. તે મનુષ્ય કોઇ પ્રકારે અધર્મ કરી શકતો નથી.

૧૨. સમુદ્રમાં ગુમ રહેલું લોદચુંગક જેમ એકાએક વદાણમાં રહેલા લોદને પોતાના તરફ આકર્ષી લઇ, લોદબંધ કુટ્ટવી નાંખી વદાણના કટકે કટકા કરી તેને દૂભાવી દે છે તેજ પ્રમાણે જ્ઞાન-ચૈતન્યનો કિદય થતાંજ તે અલંકાર અને સ્વાર્થપૂર્ણ જીવનના ક્ષણવારમાં કટકે કટકા કરી મનુષ્યને ઇશ્વર-પ્રેમસાગરમાં દૂભારી દે છે.

૧૩. દુધ અને જળને એક સાથે રાખવાથી તે એકત્ર થઇ જાય છે પરંતુ દુધનું માખણ કરી જળ સાથે રાખીએ તો પછી તે જળની સાથે મળી શકતું નથી. પ્રવર-પ્રાપ્ત કરી શકાય તો પછી દબશે સંસારી બદ્ધ જીવોની સાથે રહેવા છતાં મનુષ્યને કોઇ પણ ખર્ચન બદ્ધ કરી શકતું નથી.

મુદ્રણ સ્થાન:—વિવેકાનંદ મુદ્રણાલય,

ખાડીઆ,—અમદાવાદ.

મુદ્રક:—નરવરલાલ શંકરલાલ મહેતા.
